

AZ EURÓPAI UNIÓ ŰRPOLITIKÁJA

Az Infojegyzet bemutatja az Európai Unió űrpolitikájának alapjait, figyelmet szentelve a globális űripar és űrágazat közelmúltbeli átalakulására, fejlődési tendenciáira és ezzel kapcsolatosan az Európát érintő egyes kihívásokra is.

- A kormány 2021-ben fogadta el Magyarország első [úrstratégiáját](#), amely szerint Magyarország tevékeny szereplője kíván lenni az űriparnak és a nemzetközi űrtevékenységnek. A stratégia célja továbbá, hogy a magyar űrszektor behozza régiós lemaradását, egyes területeken pedig regionális vezető szerepet töltsön be. [Régiós összehangolásban 2021-ben Románia 2,2-szer, Lengyelország és Csehország 2,5-ször, Ausztria közel háromszor annyit költött űrszektorára, mint Magyarország.](#) A megelőző években e különbségek még jelentősebbek voltak. [2017-ben Románia 3,5-ször, Lengyelország kétszer, Csehország pedig 5,5-ször fordított többet az űrszektorára.](#)
- Magyarország űrtevékenységeire és kutatásra költött költségvetési kiadásai a [2018. évi 2,2 milliárd forintról 2021-re közel 10 milliárdra emelkedtek.](#)
- 2021-ben a kormány csatlakozott az ESA űrhajós kiválasztási programjához. [2022 májusában](#) huszonhat magyar jelölt volt még versenyben. A végső eredmények 2022 végén várhatók. A magyar emberes űrrepülés-program ([HUNOR](#)) keretében a kormány együttműködési megállapodást kötött az Axiom Space vállalattal is. A cél, hogy 2024-ben végrehajtsák a második magyar kutató űrhajós küldetést.

Társadalmunk egyre fokozottabban támaszkodik a digitális forradalom olyan innovatív megoldásaira és szolgáltatásaira, melyek segítséget nyújtanak a természeti és ember okozta katasztrófák kezelésében, a globális ellátási láncok fenntartásában, vagy az olyan globális kihívásokkal való küzdelemben, mint az éghajlatváltozás és a világjárványok. A világűrrel kapcsolatos tudományos és ipari fejlesztések számos előnnyel járnak a társadalom számára. A Fenntarthatósági Menetrendben szereplő célok megvalósításában az Egyesült Nemzetek Szervezete külön kiemeli a Föld-megfigyelés (EO) és a navigációs földrajzi helymeghatározás szerepét. Az űrtechnológiák közül a kiemelt európai programok – az európai geostacionárius ([Föld körüli pályán keringő](#)) navigációs szolgáltatás (ENGOS) és a Galileo –, valamint az európai EO-program, a Kopernikusz, nemcsak Európában, hanem világszerte támogatja a fenntartható fejlesztési célok megvalósítását (ENSZ Világűriroda, [UNOOSA, 2018](#)).

Az EU műholdas programjai növekvő számú felhasználót támogatnak a piaci és állami területeken a közlekedéssel kapcsolatos szolgáltatásoktól az olyan professzionális területekig, mint a telekommunikáció, a mezőgazdaság, az építőipar vagy éppen a katasztrófaelhárítás és a határőrizet. Becslések szerint az EU éves GDP-jének 10%-a a műholdas navigációs szolgáltatásoktól függ ([SWD\(2018\) 327 final](#)).

Az elmúlt évtizedben az űrágazat a legdinamikusabban fejlődő gazdasági ágazatok egyike lett, így egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a meglévő és a feltörekvő piacok számára is. Az állami és magánszféra általi űrtevékenység világszerte bővül, évről évre rekordszámú ország és kereskedelmi cég fektet be űrprogramokba és jelenik meg egyre ambiciózusabb tervekkel a világűrben. Ezáltal a világűr kiaknázása nemcsak gazdasági, hanem kiemelt politikai és nemzetbiztonsági jelentőséget is nyert. A [kereskedelmi űrutazások](#) térnyerése mellett a következő években többek között [számos ország hódíthatja meg a Holdat](#), melyen az [Artemis-program](#) részes államai mellett Oroszország és Kína is [közös bázist](#) építene fel. [Kína](#) példáját követve [Oroszország](#) is önálló űrállomás építését tervezi, [India](#) pedig a negyedik állam lehet, amely a jövőben saját rakétával és űrhajóval juttatja űrhajósát Föld körüli pályára.

Mindemellett az ukrajnai háború rámutat arra, hogy a fejlett űrtechnológiai háttér [nagy mértékben befolyásolja](#) a konfliktusok kimenetelét is.

A világűrrel kapcsolatosan dinamikusan változó piaci és biztonsági környezet számos szempontból kihívás elé állítja az Európai Uniót. Az EU űrprogramja ezekre a kihívásokra kíván választ adni.

AZ EU ŰRPOLITIKÁJA

Az [Európai Unió működéséről szóló szerződés](#) 189. cikke értelmében a **világűrrel kapcsolatos tevékenység az EU és tagállamai megosztott hatásköre**. Közösségi szinten több fő intézményi szereplő felel az európai űrágazat irányításáért:

- az Európai Bizottság, azon belül pedig különösen a **Védelmi és Űripari Főigazgatóság (DG DEFIS)**;
- az **Európai Unió Űrprogramügynöksége (EUSPA)**, amely elsődlegesen az EU űrprogramjának végrehajtásáért felelős, de emellett az EGNOS és a Galileo műholdas navigációs programok operatív irányításáért és szolgáltatásaik folyamatos biztosításáért, illetve továbbfejlesztéséért is felel;
- kormányközi, nemzetközi szervezetként az **Európai Űrügynökség (ESA)**, melynek kiemelt feladatai közé tartozik a tudományos kutatás mellett az űrtechnológia fejlesztése, az űripar növekedésének katalizálása, az űralapú infrastruktúrák kiépítése és hasznosítása is.

Az 1975-ben létrehozott ESA ma már 22 tagországot számláló nemzetközi szervezet, melynek 19 uniós tagállam tagja, köztük – 2015-óta – Magyarország is. A szervezet kiemelkedő jelentőségét adja, hogy működteti Francia Guyanában, a Kourou-i Űrközpontot, ami biztosítékot jelent Európa számára a világűrhez való hozzáférésben. Emellett az európai hordozókapacitásokkal kapcsolatos fejlesztéseket is irányítja. Az ukrajnai háború következtében az orosz felbocsátó-szolgáltatások kiesése ugyanis rámutatott az európai űrágazat hordozórakéta-piaci kitettségre. Ezért az [ESA kiemelt erőfeszítéseket tesz](#), hogy saját fejlesztésű új generációs űrrakétái és a [Spacerider](#)-programja mellett egyéb mikroindítási szolgáltatásokat találjon. Az ügynökség 2004 óta szoros együttműködésben dolgozik az Európai Unióval, amit [2016-ban új megállapodásban](#) erősítettek meg.

2022-ben az ESA [7,15 milliárd eurós költségvetését](#) 64%-ban a szervezet tagállamai, 28%-ban az Európai Unió, a fennmaradó részt pedig

egyéb források – mint például a Meteorológiai Műholdak Hasznosításának Európai Szervezete ([EUMETSAT](#)) befizetései adják.

Stratégiai célok

Az EU Bizottsága által 2016-ban bemutatott űrstratégia ([COM\(2016\) 705 final](#)) szerint az EU űrpolitikájának főbb céljai a következők:

- az EU tudományos és az űripari versenyképességének fokozott fejlesztése;
- az EU űrrel kapcsolatos autonómiájának, biztonságának és rezilienciájának fokozása, globális világűrbeli szerepének biztosítása;
- az űrberuházások és szolgáltatások fokozottabb kihasználása a kulcsfontosságú uniós stratégiai és szakpolitikai célok elérésében, valamint az EU polgárainak biztonsága és jóléte érdekében.

Az [EU Tanácsa](#) és [Parlamentje](#) által is támogatott stratégia megjelenését követően az EU világűrbeli tevékenységeinek és stratégiai céljainak biztosítása, az ezzel összefüggő gazdasági és tudományos versenyképesség előmozdítása, valamint a biztonsági fejlesztések minden korábbinál kiemeltebb politikai jelentőséget kaptak (EU Tanácsa [következtetései](#)). E folyamat fontos állomása volt 2021-ben az EU átfogó űrprogramjának elfogadása, amely egyben megalapította az Űrprogramügynökséget ([EUSPA](#)) is ([EU 2021/696](#)). A rendelet egyszerűsíti és racionalizálja az űrpolitikára vonatkozó uniós jogi kereteket, egy ernyő alá vonva a meglévő és új űrprogramokat is.

Az űrprogram az elért kiemelkedő európai eredményekre és az alábbiakban vázolt programokra támaszkodik, figyelemmel a világűrhez kapcsolódóan felgyorsult technológiai, gazdasági és hatalmi versenyre. Legfőbb célja, hogy az EU a jövőben képes legyen biztosítani a világűrhez való hozzáférést, üzemeltetni és továbbfejlesztetni az űralapú rendszereit és szolgáltatásait, egyben pedig kezelni a világűrbeli eredő biztonsági kockázatokat, valamint erősíteni a [műholdas rendszerei közötti szinergiák révén](#) a földi veszélyhelyzeti reakálási képességet is.

AZ EU ŪRPROGRAMJAI

Az Európai Unió jelenleg három kiemelt programmal rendelkezik.

Az 1999-ben indított [Galileo-program](#) az EU saját globális navigációs műholdrendszere. 28 műholdja és földi állomáshálózata nagy pontosságú globális helymeghatározó adatokat biztosít például a gépjárműnavigációs rendszerekhez, a mobiltelefon szolgáltatások számára, vagy a kritikus kutatási-mentési műveletekhez. Emellett speciális, titkosított szolgáltatásokat nyújt a tagállamok arra jogosult felhasználóinak a védelem és biztonság területén. A Galileo működése 2016 decemberében indult, ma pedig ez a világ legpontosabb műholdnavigációs rendszere, amit 1,5 milliárd okostelefon és egyéb készülék használ. A második generációs Galileo előkészítése már folyamatban van, 2024-ben tervezik indítani a rendszer újabb műholdjait, melyek újabb szolgáltatásokkal bővítik a programot.

Az [EGNOS](#) (Európai Geostacionárius Navigációs Lefedési Szolgáltatás) Európa úttörő vállalkozása volt a műholdas navigáció terén. Hivatalosan 2009. október 1-jén állt szolgálatba. A rendszer kritikus fontosságú navigációs szolgáltatásokat nyújt a légi, tengeri és szárazföldi felhasználóknak, melyet az amerikai globális helymeghatározó rendszerből (GPS) származó adatok pontosítása és javítása révén végez. Az EGNOS három geostacionárius műholdból és 40 földi állomásból áll.

A működését 2014-ben megkezdő, jelenleg nyolc műholddal rendelkező, „Európa világűrbeli szemének is” nevezett [Kopernikusz-program](#) ([Infojegyzet 2021/66](#)) célja, hogy pontos és megbízható Föld-megfigyelési információkat biztosítson a környezetvédelem, a mezőgazdaság, az éghajlat-politika, a biztonság, a tengerfelügyelet és más uniós szakpolitikák területén.

ÚJ ŪRPROGRAM-SZEGMENSEK

A világűrrel kapcsolatosan jelentkező új típusú gazdasági, technikai, politikai és biztonsági kihívások kezelése céljából az EU további fejlesztéseket és kezdeményezéseket indított.

Biztonságos űralapú kommunikáció

Az űralapú kommunikációs rendszerekhez való mindenkori hozzáférés megteremtését szolgálja a Bizottság 2022 februárjában előterjesztett rendelettervezete ([COM \(2022\)57 final](#)). A [tárgyalási szakaszban](#) lévő kezdeményezést az indokolta, hogy az alacsony Föld körüli pályákat egyre inkább a harmadik országok műholdas megakonstruálói fedik le. E folyamat kihatással van többek között az Unió iparának versenyképességére, de egyben geopolitikai mozgásterére, űralapú kommunikációs lehetőségeire és kiberbiztonságára is. Ezzel összefüggésben az EU Ūrprogramja önálló világűrmegfigyelési ([SSA](#)) és kommunikációs – [GOVSATCOM](#) – komponenseket hozott létre. Utóbbi célja, hogy – még az internetet érő nagyszabású kibertámadások esetén is – az EU tagállamai és szervezetei számára biztosítsa a kritikus jelentőségű műholdas kommunikációt olyan területeken, mint a nemzetbiztonság, a katonai és védelmi műveletek, a katasztrófavédelmi feladatok ellátása, vagy éppen határőrvédelmi tevékenységek ([COM\(2021\) 70 final](#)).

Ūrforgalom-irányítás.

A fenti javaslattal egy időben a Bizottság kiadta az űrforgalom-irányítással kapcsolatos közleményét is, amely – részben az SSA-tevékenység révén – az űreszközök ütközéseinek kockázatát kívánja csökkenteni, biztosítva a világűr biztonságos és fenntartható használatát ([JOIN\(2022\) 4 final](#)). E célokat az EU Tanácsa is megerősítette ([10071/22](#)).

Az űrforgalom 2015 óta – a technikai fejlődés, a kereskedelmi szolgáltatók megjelenése és megakonstruálói kiépítése következtében – jelentős változásokon megy át. Egy független amerikai kutatócsoport adatbázisa szerint 2022 áprilisában több mint 5465 működő műhold keringett a Föld körül ([UCS, 2022](#)). Az [ESA szerint](#) ezek száma 6400 körül van jelenleg, és több mint 1 millió 1 cm-nél nagyobb – köztük 36 500 10 cm-nél nagyobb – űrtörmelék kering a Föld körül. [Elemzésük szerint](#) a világűr-tevékenység mai formájában nem fenntartható, változtatások hiányában a jövőben hatványozottan növekszik az űrbéli ütközések esélye, illetve egyes pályák teljesen használhatatlanná válhatnak.

Finanszírozás

A világűrhez kapcsolódó ipari, fejlesztési és tudományos területeken Európa ma – az [Európai Beruházási Bank](#) szerint – a világ második legnagyobb – állami és uniós – költségvetésével rendelkezik, felölelve a különböző európai országok önálló és egyben uniós programjait, illetve létesítményeit. 2014 és 2020 között az EU több mint 12 milliárd eurót fektetett be az űrtevékenységekbe, a 2021–2027 közötti időszakra pedig 14,8 milliárd eurót különít el az uniós űrprogram különböző területeire. A Galileo és az EGNOS 9,01 milliárd, a Kopernikusz 5,42 milliárd, a világűr-megfigyelési- és a GOVSATCOM-program 442 millió euróban részesül. Az [Európai Parlament riportjára](#) szerint azonban ez a költségvetés nem lesz elegendő az EU ambíciózus céljainak eléréséhez.

A NEW SPACE ÉRA

Az űrprogramok finanszírozása mellett [mind az ESA, mind az EU](#) kiemelt figyelmet fordít az európai űripar – ennek kapcsán pedig az európai „New Space” ökoszisztéma – támogatására és ösztönzésére. A világűrrel kapcsolatos tevékenységek ugyanis már nem kizárólag az egyes űrnagyhatalmak kiváltságai, hanem e téren egyre dominánsabbá – sőt olykor kritikus jelentőségűvé – válnak az űrszektor magánkézben lévő vállalatának beruházásai, fejlesztései, infrastrukturális képességei. Bár a globális űripar gyártási területén az Egyesült Államok után Kína vált meghatározóvá, de egyes ágazati területeken – mint pl. a műholdgyártás –

Európa jelentős szerepet tölt be (ld. bővebben [Whittle et al. 2021](#)). 2021-ben a globális űripar gyártási területén a bevételek 20%-a Európában realizálódott. A kereskedelmi műholdas szolgáltatások piacán az európai cégek és szervezetek hasonlóan domináns pozíciókat szereztek (ld. Infotabló [2022/32](#)). Elemzők kiemelik azonban, hogy bár Európa a növekvő amerikai űrberuházásokkal nem kelhet versenyre, de megfelelő lépések hiányában a jövőben az ázsiai országok űrtechnológiai fejlődése és növekvő beruházásai is hátrébb szoríthatják a – különösen a kereskedelmi szektorban fragmentáltan működő – európai szereplőket ([Whittle et al. 2021](#); [BryceTech 2022](#))

Az európai űripar pozícióinak megtartására és további erősítésére az EU űrprogramja fokozott figyelmet szentel, mellyel összefüggésben a Horizont Európa keretprogram célkitűzései [2030-ra e területen](#) a következők:

- a globális hozzáférhető távközlési műholdpiac 50%-ának megszerzése,
- világelsőség a Föld-megfigyelő rendszerek területén,
- az indítási(kilövési) szolgáltatások költségeinek 50%-os csökkentése,
- az európai ipar számára elérhető új űrszállítási szolgáltatások piacának megduplázása.

A vállalkozói szektor versenyképességének növelésére és űralapú fejlesztéseinek támogatására emellett a Bizottság 2022 elején elindította az 1 milliárd eurós költségvetéssel rendelkező [CASSINI-programot is](#).

Források:

- Űrstratégia Európa számára. COM(2016) 705 final
- Az Európai Parlament és a Tanács [\(EU\) 2021/696](#) rendelete az uniós űrprogram és az Európai Unió Űrprogramügynökségének a létrehozásáról
- Whittle et al.: [Space Market](#). IPOL, 2021.
- Clément Evroux: EU space policy: Boosting EU competitiveness and accelerating the twin ecological and digital transition. [EPRS, 2022](#).
- Clément Evroux: EU secure connectivity programme. Building a multi-orbital satellite constellation. [EPRS, 2022](#).

Készítette: B. Müller Tamás
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486